

Erfaringer og utfordringer knyttet til håndtering av fremmede arter i store og små utbyggingsprosjekter

Miljøringen 8. november 2017

Agnieszka Wyspianska, Multiconsult

Agenda

- Bakgrunn, lovverk
- Saksgang i store og små prosjekter
- Håndtering av uønskede fremmede arter i utbyggingsprosjekter
- utfordringer
- Mulige løsninger?

Bakgrunn

- Naturmangfoldloven:

§ 6. (generell aktsomhetsplikt)

Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5.

Kapittel IV. Fremmede organismer

§ 28. (krav til aktsomhet)

Den som setter i verk virksomhet eller tiltak som kan medføre spredning eller utslipp av levende eller levedyktige organismer til steder der de ikke forekommer naturlig, skal i rimelig utstrekning treffe tiltak for å hindre dette.

Forskrift om fremmede organismer

§ 24. Krav om tiltak rettet mot mulige vektorer og spredningsveier for fremmede organismer

(4) Før flytting av løsmasser eller andre masser som kan inneholde fremmede organismer, skal den ansvarlige, i rimelig utstrekning, undersøke om massene inneholder fremmede organismer som kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold dersom de spres, og treffe egnede tiltak for å forhindre slik risiko, slik som bruk av masser fra andre områder, tildekking, nedgraving, varmebehandling, eller levering til lovlig avfallsanlegg.

Spredning på grunn av terrenginngrep

- Gjelder alle fremmede arter, men det fokuseres på planter
- Gjelder ikke bare svartelistede arter, men fremmede arter som har **negativ påvirkning** på det naturlige biologiske mangfoldet
- Det er ikke krav til bekjempelse, men utbyggingsprosjektet skal ikke føre til spredning
- Også andre forskrifter er aktuelle, f.eks. forskrift om pærebrann (gjelder mispler)

Utbyggingsprosjekter / byggesak

- Naturmiljø er ofte med i **planfaser**, men blir ikke fulgt opp videre
- Søker skal vurdere naturmiljø i forbindelse med søknad om tillatelser (ramme /IG)
- Utbygger er ikke uvillig, men er kanskje ikke klar over problemstillingen? Tilfeldig om det blir vurdert?
- Krav til vurdering / kartlegging bør komme fra **kommunen**?
- Kan bli fanget opp i høringer, f.eks. Fylkesmannen
- **Tiltaksplan** for forurenset grunn iht kap 2 i forurensingsforskriften
- Fremmede arter er ikke vurdert i tiltaksplanen, kommunen har ikke myndighet til dette. Inkluderer fremmede arter i tiltaksplan dersom kartlegging er gjennomført
- **BREEAM**-prosjekter er ofte et unntak. Håndtering av fremmede arter inkluderes i økologikriteriene

Samferdselsprosjekter og andre store prosjekter

- Ulike etater har laget håndbøker, styringsdokumenter og veiledere.
- Krav om **YM-planer /MOP** i alle prosjekt, men må følges opp i de ulike fasene
- Kartlegging i tidlige faser
- **Miljøkoordinator** i anleggsfasen er viktig
- Hvilke tiltak er mest hensiktsmessige, og tidspunkt for gjennomførelse av tiltak, både iht faseplaner og fremdrift, men også ift vekst av artene
- Mulighet for å håndtering av masser på stedet
- Utfordring med lange strekk/flere entrepriser
- Flere ulike arter
- Kan ha innslag av flere naturtyper

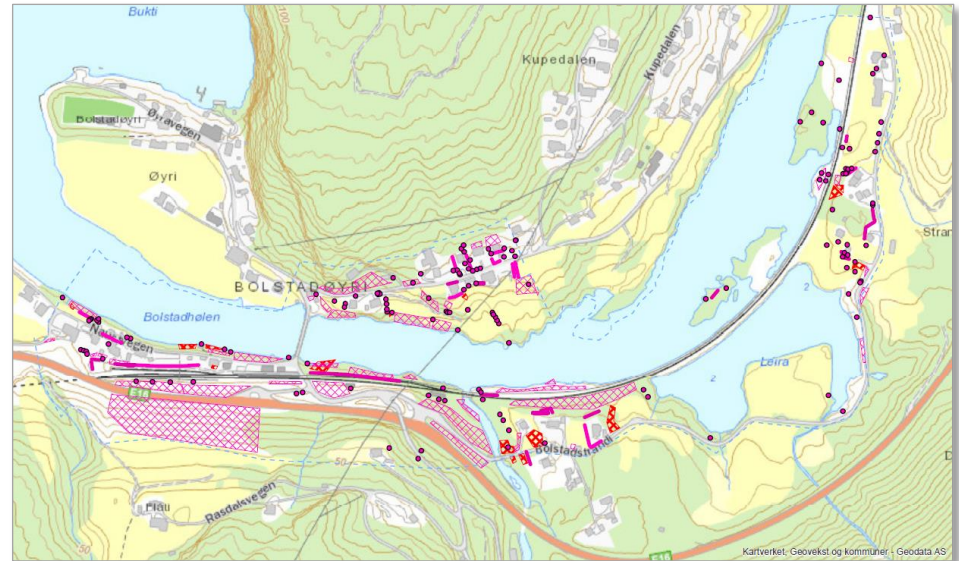
Håndtering av uønskede fremmede arter i utbyggingsprosjekter

- **Kartlegging**
- Oversikt over inngrep og planlagt arbeid på tiltaksområdet
- **Risikovurdering** av arter
  - Økologisk risiko (generelt om art)
  - Prosjektspesifikk /stedlig risiko
- **Tiltaksvurderinger**
- Anleggsfase / Oppfølging

Kartlegging av arter

- Informasjon fra ulike kilder
  - Artsdatabanken
  - Naturbase
  - Vegvesenet sine kart
- Kartlegging i felt.
  - Må utføres i **vekstsesongen**. Dette kan være en utfordring dersom gravearbeidet er utenfor sesongen og det ikke er utført kartlegging
  - Kartlegging må utføres relativt tett på oppstartstidspunkt. Utbredelse av arter kan endres i løpet av få år
- Planlegging?
- Årstid?

Risikovurdering - Økologisk risiko

- Artens økologi, for eksempel spredningsmetode, spres med frø, rotskudd o.l.
- Ulike arter i ulike områder. **Regionale forskjeller**
- Fokusarter og **verstingarter**:
Hente informasjon om arter fra Fylkesmannen og kommune.
- Men, det er behov for mer **kunnskap**, og fokusarter kan endre seg!

Risikovurdering – Prosjektspesifikk/Stedlig risiko

- Aktuelle spredningsveier, f.eks. nærhet til **vasdrag**
- Utbredelse av arten i nærområder
- Nærhet av viktige og **sårbare** naturområder
- **Inngrep** som følge av prosjektet
- Ulike arter har ulike utfordringer

Tiltaksvurderinger

- Hvilke inngrep er planlagt og hvor
- Faseplaner
- Utarbeide arbeidsinstruksjoner / graveinstruks
- Planer for håndtering av plantemateriale
- Massehåndteringsplan
- Terrenginngrep, men ikke graving, gir også behov for tiltak
- Tildekking i anleggsfasen i områder som blir berørt
- Aktuelle gravedybder
- Forurenset grunn
- Artsspesifikke tiltak?
- Overskuddsmasser?

Utarbeidelse av arbeidsinstruks / graveinstruks

- Kart over de ulike områdene. Gravedyp
- Hvordan håndtere **plantemateriale**
- Hvordan håndtere **masser** fra ulike områder. Kombinere med forurenset grunn?
- Tiltak under anleggsarbeid
- Tiltak under transport, tildekking, rengjøring av maskiner og verktøy
- Aktuelle løsninger for **mottak** av planter og masser

Tegnforklaring

- Vestamerikansk hemlokk
- Bulkemispel
- Fagerfredløs
- Rips
- Rynkerose
- Rødhyll
- Sprikemispel

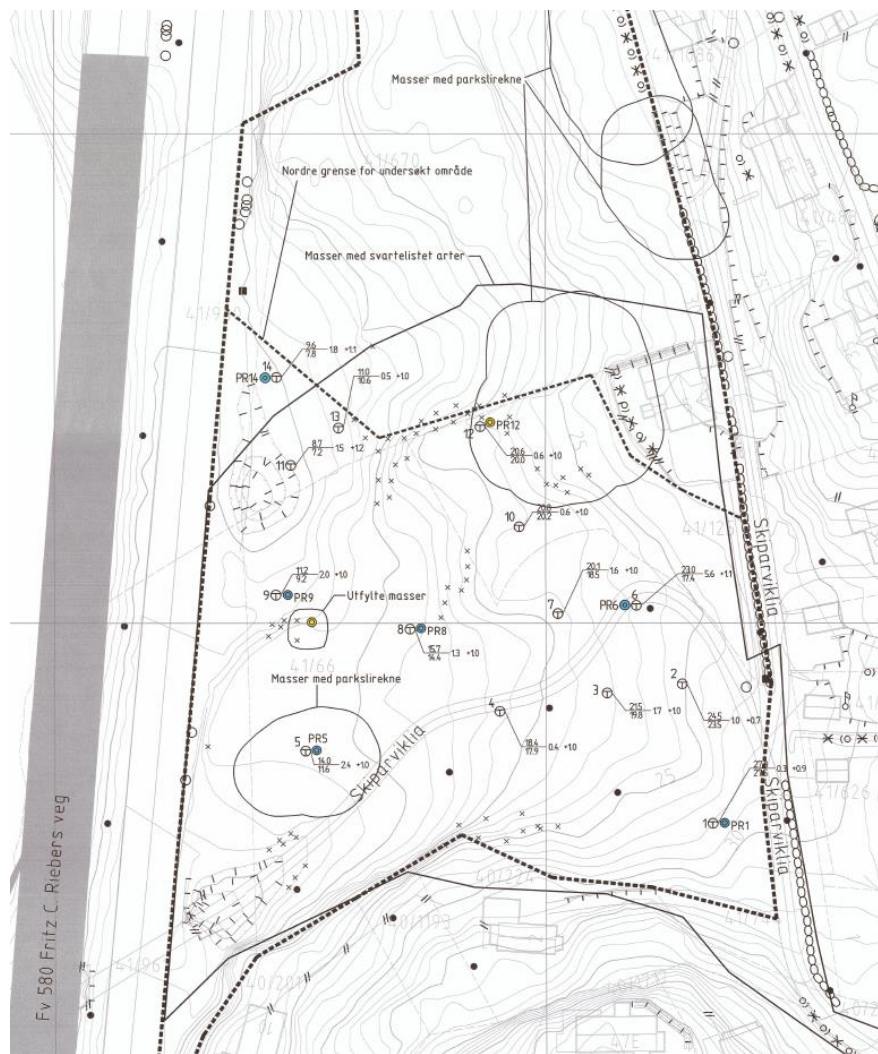
Masser med parkstrekne som ligger innenfor det svartelistede området (1 og 2), er også kjemisk forurenset og skal dermed leveres godkjent mottak

Masser innenfor det svartelistede området, unntatt blåskavete områder med parkstrekne, skal leveres mottak som kan ta i mot masser infisert av svartelistede arter

Kjempepringha bør fjernes før fasetting, det vil si så snart som mulig. Plantene pakkes i tette poser og leveres til forrensning

Nærmere beskrivelser for håndtering av svartelistede arter vil bli gitt i Multiconsult-notat nr. 617342-RIGm-NOT-001

- Masser med parkstrekne. Fjernes til 4 m dybde under terreng eller ned til fjell
- Parkstrekne. Planter fjernes, pakkes i tette poser og leveres til forrensning
- Område med svartelista arter, i hovedsak kjempepringha. Masser fjernes til 0,5 m under terreng.
- Tiltaksområde

Anleggsfase

- Innmåling av planter i vekstsesongen
- Følge opp planer og arbeidsinstrukser
- Informasjon til **grunnentreprenør**
- Avmerking av områder før terrenginngrep, både med hensyn på planter, men også masser

Håndtering av infiserte masser. Vekk-kjøring fra prosjektområdet

- Forurensede masser: følge tiltaksplan
- Leverer masser til **godkjent mottak**
  - Ulike regionale mottaksløsninger, deponier for forurenset grunn, egnede massetipper, forbrenningsanlegg
  - Leverer på **massetipp**, men den må da ha rutiner for håndtering av fremmede arter
- Artenes overlevelsessevne varierer
- Kunnskap om hvor masser flyttes til. Nærhet til sårbare områder må unngås
- Krav om bekjempelse i etterkant av flytting?

Håndtering av infiserte masser. Internt på prosjektområdet

- Nedgraving av masser
- Krever tiltak, f.eks. **tildekking** av duk og mineralske masser
- Legge infiserte masser som toppmasser i områder som krever **skjøtsel**. Må følges opp
- Ulik overlevelse på arter
- Båndlegging av områder, for hvor lenge?
- Geotekniske hensyn
- Mest aktuelt i store prosjekter

Cell formation - putting the Dendro-Scott root barrier membrane in place

Stage 1: Calculate volume required and excavate site, allowing for 2m depth of burial

Stage 2: Protect the integrity of the root barrier membrane with a layer of sand and provide shutter ply supports for the edge of the cell.

Stage 3: Put root barrier membrane in place, allowing enough material along the edges to eventually provide a seal.

Stage 4: Protect the root barrier membrane from tyre damage with a layer of sand.

Kilde: Environmental Agency: Managing Japanese knotweed on development sites

Utfordringer

- Håndtering av infiserte masser
- Ressurs eller problem?
- Masser kan inneholde fremmede arter selv om artene ikke er kartlagt
- Tilkjøpte masser, hva med deres opprinnelse?
- Mangel på kunnskap om hvor masser kjøres til. Ofte er dette en massetipp med masser fra ulike steder

Flere utfordringer

- Hvem har ansvaret ved spredning?
- Store mengder masser. Lite hensiktsmessig (og lite miljøvennlig) å plassere alle infiserte masser i deponi for forurenset grunn
- Andre miljøaspekter, f.eks. transport
- Kunnskap må til! Særlig om de viktigste artene

Løsninger?

- Byggesak: Ta med krav om vurdering av fremmede arter i rammetillatelse på samme måte som tiltaksplan for forurenset grunn?
- Veileder for håndtering av infiserte masser fra Miljødirektoratet?
- Oversikt over godkjente deponier/massetipper
- Gradering av arter, samt ulike deponier/massetipper. F.eks.:
  - Deponi for masser infisert med parkslirekne vil kreve varig deponering
  - Massetipper for masser med andre mindre aggressive arter. Masser herfra kan benyttes i områder som ikke er sårbare
- Ikke krav iht deponiforskriften for deponier for masser med fremmede arter
- Tas med i tiltaksplan for forurenset grunn? Hva hvis grunnen ikke er kjemisk forurenset?
- Ulike løsninger ut fra hvilke arter, men også spredningsveier og hvilke tiltak som er hensiktsmessige. Foreligger noe informasjon om de verste artene

Erfaring

- Kartlegging i rett tid
- Best å hindre inngrep hvis mulig
- Inkludere fremmede arter i massehåndteringsplan

- Takk for meg!

agnieszka.wypianska@multiconsult.no

